

TOIMITTANEET
SUVI AHOLA JA SATU KOSKIMIES

JOKA
TYTÖN
RUNO-
KIRJA

TAMMI

TOIMITTANEET
SUVI AHOLA JA SATU KOSKIMIES

J O K A
T Y T Ö N
R U N O -
K I R J A

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

© Teoskokonaisuus Suvi Ahola ja Satu Koskimies
© Yksittäinen runo/laulu: runoilija/tekijä tai oikeudenomistaja(t)
© Suomennettu runo/laulu: runoilija/tekijä tai oikeudenomistaja(t) suomentaja

Painettu EU:ssa
ISBN 978-951-31-8920-4

HYVÄT NAISET!

Tyttö ei ole sisältäsi koskaan kuollut.

Näissä runoissa Sinä heität lettinauhasi metsään, riuhdot itsesi irti Äidistä ja muutut villijalkaiseksi eläimeksi! Mutta silti jäät eloon Naisen sisälle, ja pysyt-kin hengissä – lopun ikääsi.

Olemme etsineet runoudesta eri-ikäisten tyttöjen ja naisten ääntä. Kurotimme korvamme aina antiikkiin asti ja loikkasimme sieltä välillä taas cd-soit-timen ääreen eläytyäksemme lauluun, jossa kajahtaa tämän päivän naisen ultimaatum. Joskus äänessä on kapinallinen tyttö, joskus rempseä, jo monet nähnyt ja kokenut, pienistä piittaamaton seikkailijatar.

Ei ole mitään kummallista siinä, että niin sanotuista rakkausrunoista syntyi kirjan runsain ja sisällöltään muhevin osasto. Pitkän harkinnan jälkeen osaston nimeksi tuli: Kuin jumala on tuo mies.

Mutta ei ole mitään kummallista siinäkään, että yhtä rikkaaksi ja painok-kaaksi paisui isetuntoisten, naistietoisten runojen osasto. Sillä on paljonpuhuva elämänuhoinen nimi: Olen malja kaikkien naisten kunniaksi.

Juuri tämän osion runojen uskomme puhuvan siitä, miten nainen – nais-lyyrikko – on itsensä kokenut niin kautta kulttuurin eri aikojen kuin läpi omien ikävuosiensa, suhteessa itseensä ja suhteessa rakkauteen, suhteessa siihen ikui-seen problemaan, joka on hänen taivaansa ja helvettinsä: suhteessa Mieheen.

Entä se uusi Elämä, joka naisen sisältä syntyy, se pieni Hän, joka on noudet-tava tuskan ja kivun tuolta puolen? Äitiyden runot ovat enimmältään helliä, ja niiden tunnot ovat jaettavissa. Mutta paikoin kuuluu hurjaa huutoa ja suuria kysymyksiä: olenko minä enää minä ja kuka on se, jolla on minun nimeni!? On kysyttävä myös se kaikkein suurin kysymys: millä keinoin minusta on tälle pienelle elämäkokoiseksi turvaksi?

Oivalsimme, että naislyyrikko on naisten tunteiden tulkeista herkin ja viisain.

Näin kirjoitimme Kalevalan päivänä 2006. Nyt, uuden laitoksen ilmestyessä naisten elämä on samalla mallilla. Mutta runojen ja laulunsanojen kuunteluun on syntynyt uusia käteviä laitteita, masiinoja ja kanavia – runo matkaa kuulijan mukana nyt entistä helpommin.

Helsingissä kansainvälisenä naistenpäivänä 2016

Suvi Ahola & Satu Koskimies

SISÄLLYS

Hyvät naiset! 5

- I Lettinauha karkaa tuuleen 9
- II Tytölle kasvaa villieläinsilmät 23
- III Äiti, äiti, minun osoitteeni on metsä vain 49
- IV Jo nyt minä ritarin silmät näin 67
- V Kuin jumala on tuo mies 93
- VI Voin lasten suojaksi rakentaa vain lauluni lehtimajan 147
- VII Olen malja kaikkien naisten kunniaksi 163
- VIII Hän kulki toisen kanssa ja itse sen näin! 221
- IX Tyttärilleen he suovat kukkimisen ilon 251

Runoilijahakemisto 287

Otsikon ja ensisäkeen mukainen hakemisto 288

Sisällys 293

I | Lettinauha karkaa tuuleen

MAGDALEENA

Magdaleena
on pikkuinen tyttö,
jolla on kutonen laulussa.
Magdalenalla
sukka on rikki,
ja suussa on yhdeksän
hammasta.

Ja sukat on sillä makkaralla,
ja lentää se päivänkakkaralla
ja kylpee yhdeksän pilven alla,
ja pupuja sillä on pöydän alla
ja perhonen korvanlehdellä,
ja perhonen korvanlehdellä.

Magdaleena
pihalla leikkii
nallekarhujen seurassa.
Ja arvatkaapas
missä se nukkuu
– tietenkin äitinsä
taskussa.

KAARINA HELAKISA
Posetiivi, 1976

SILMÄNUKKE

Iltapäivä. Pihalla kello neljä.
Neiti tönkässä talvitakissa.
Vitulumi, posken omena heljä.
Muhvissa kädet, pää kanilakissa.

Kärkyissä, flanellifiltin alla
nukke oikeesti silmät sulkee,
sen tukka kiiltelee kikkuralla.
Nuken äiti ylpeenä kulkee.

SATU KOSKIMIES
Kaikukoppa, 1995

EI SAA SURETTAA

Kun Saara täytti kahdeksan
silloin kävi niin
että juhliin tuli vain yksi
vaikka kaksikymmentäviisi kutsuttiin
oi se sattui sydämeen
ei mitä mä teen
oi se sattui sydämeen
ei mitä mä teen

Ja se ainoa vieras oli naapurin Tuija
josta sanottiin et se kaikkia huijaa
siinä se seisoj lähtis jo tuo
mutta se tulikin luo ja sanoi

Ei saa surettaa
leikittäiskö prinsessaa
ja ikuisiksi ystäviksi tultais
niin kuin Anna ja Diana
ei saa surettaa
mennään puistoon keinumaa
maailma muuttuu kauniimmaksi niin
kun se on meidän

Tuija oli vain seitsemän
mut tiesi jo sen
että vaivaa täytyy nähdä
jos tahtoo olla onnellinen
jos ei itse hanki itselleen ystävää
sitä yksin jää
jos ei itse hanki itselleen ystävää
sitä yksin jää

Siksi hän Saaran vieraille soitti
sanoi: voi kurjana tää päivä koitti
Saara on sairas ja juu se on tarttuvaa
älkää tulkokaan

Ei saa surettaa
leikittäiskö prinsessaa
ja ikuisiksi ystäviksi tultais
niin kuin Anna ja Diana
ei saa surettaa
mennään puistoon keinumaa
maailma muuttuu kauniimmaksi niin
kun se on meidän

MAIJA VILKKUMAA
Albumilta Ei, 2003
Warner Music Finland

TIINAN KANSSA ME TEHDÄÄN KAIKKEA
HULLUA.
JOSKUS ME MAALATAAN VESIVÄREILLÄ
NAAMOJAMME.
EI MITÄÄN POSKET PUNAISIKSI JA MUSTAA
SILMIIN
NIINKUIN TÄDEILLÄ,
RETLIINIÄ VAAN, VIHREÄÄ KORVIIN JA
SINISTÄ OTSAAN
JA KELTAINEN NENÄ JA KAIKKIA
MAHDOTTOMIA,
JA MUSTAA MAALIA KÄSIIN,
SITTEN HUUDETAAN JA PELOTELLAAN
TOISTA.

MAILA PYLKKÖNEN
Monologit, 1976

TYTTÖJEN LEIKIT

Sormet täynnä sormuksia
pikkutyöt leikkivät barbeilla ja bratzeilla,

sanoilla voi haavoittaa kuolettavasti,
ivanauru tulittaa rakkauden seulaksi,

vuoristoradalla pitää kirkua oikeasti
sillä jarrumies on musta enkeli,

leikki ei lopu siihen että nukeilta
katoavat kengät

eikä siihen että nukeilta
katoavat vaatteet

eikä siihen että nukeilta
katoaa yhteinen sulhanen,

eikä siihen että nukeilta katoavat
hiukset

ja kädet
ja jalat
ja päät,

rinnat on puhkottu nuppineuloilla,

eikä siihen, että nuketkin katoavat,

tytöt vain jatkavat leikkiä kunnes
se muuttuu todeksi.

TITTAMARI MARTTINEN
Rakkausmatkat, 2005

Leikin kauppaa
muhkurakylkisten puiden alla,
lehvistö sataa aurinkokolikoita
harteille, kämmenille, tiskille.
Vanhoja laatikoita päällekkäin,
käytäviä, korsispagettia, kaarnalihaa.

Asiakkaina käy kanoja, kitsas herra orava,
pilvet tepastelevat kukonjaloilla.
Miten voin palvella?
On Hannes Kolehmainen, Siili Lantanen,
kärpiäisiä, paarmiaisia, olkaa hyvä,
on Jeesusu, ukki, on Katariina Suuri,
ostaa kuravesilimskaa, kiitos,
vitosen edestä kypillä.

On vadelmarubiineja, jalokivinappeja,
kuningas Ottokar sormeilee leskenlehtikangasta.
On ratamoairot multaveneeseen,
toukan kaluama kaalinlapa, perhosen tähtikartta,
ruohonlehtisapeleita, puujalkoja, tarjouksessa,
onnellisia loppuja, uusia alkuja, viisaustippoja,
rakeista savea, hitaita hauleja, näkymättömyyspulveria,
mikstuuraa kaikkiin vaivoihin.

Mitä tänään saisi olla?
On voikukkavoita, kissankultakultaa,
taskuun mahtuva Laatokka, pyhäinkuva takahuoneessa.
Ja paljonko pannaan? Kiitos! Näkemiin! Tervetuloa taas,
leikin kauppaa, lihaa, airoja, kangasta, myyn kaikkea
mitä ei ole

MERJA VIROLAINEN

Olen tyttö, ihanaa! 2003

TAKIAINEN SAMMARISSA

Puupyöräinen potkulauta kuljettaa
sinua ostamaan Elannon kaljaa ja polakkaa,
pikkumitan kermaa ja Paula-kahvipaketin,
voita voipaperiin ja viidenpenninsalatikkarin.
Maitokauppakassi haisee happamalta.
Nyt talkkarin poika tulee! Voi auta!
Se heittää takiaisen sammariin!
Irvistää! Välkky hammasrauta!
Uhkaa arkipäivän tyly poikavalta.

SATU KOSKIMIES
Kaikukoppa, 1995

KUN MEISSÄ OLI HINKUYSKÄ, NIIN MEIDÄT
VIETIIN MAALLE.
SIELLÄ OLI IHAN KAUHEAA,
LAPSETKIN PELKKIÄ POIKIA, ENSIN ME EI
SAATU LEIKKIÄ
EDES NIIDEN KANSSA.
JA EI OLLUT KYLPYHUONETTA,
ÄITI PESI MEITÄ HELLAN LUONA VADISSA,
RIITTA KÄNISI JOKA ILTA, KUN OLI SAMALLA
KUUMA JA KYLMÄ;
VESSU OLI KAUKANA NAVETAN TALOSSA,
KANOJA TULI AINA SINNE ALLE
JA MEILLÄ OLI AINA HÄTÄ,
ME PELÄTTIIN JA YRITETTIIN SÄÄSTÄÄ
JA MENNÄ YHTÄ AIKAA,
JA ME PUHUTTIIN SITÄ HÄTÄÄ KOKO PÄIVÄ.

MAILA PYLKKÖNEN
Monologit, 1976

MAKUAISTI

Lapsuus suolaista
kuin voi ja lauantaimakkara.
Juhlasalin liukkaat puolapuut,
joulukuvaelma,
hiertävät enkelinsiivet,
yöjunien itku ja ikävä.

Lapsuus hapanta
kuin pussimehu, lisäaineet ja esanssit.
Soittotunnit ja kiipeilytelineet,
lääkärikirjat ja lumipesu.

Lapsuus makeaa
kuin huvipuiston tikkarit ja rullapurkka.
Pussauskoppi. Ihastuksen jälkimaku.

Edessä teinikalenterit, tupakansavu ja fritsuhuivit.
Discon viimeiset hitaat.
Kyyditys heittelehtivän pyörän tarakalla.

Greipit, light-juomat ja purkkisoseet.

TITTAMARI MARTTINEN
Rakkausmatkat, 2005

ENSIMMÄINEN ALEKSANTERINLEIVOS

Sinä arasti painoit hampaat
sen unelmakreemiriitteeseen,
ja näit sokerikukkulan laelta
nuo arkiset ihmislampaat.
Oi huimaus vaaleanpunainen!
Oi tunnelma kaikkivoipainen!
Sinä kukkulan kuningattarena
hallitsit koko maailmaa!

Ensimmäistä aleksanterinleivosta
et enää ikinä maistaa saa.

SATU KOSKIMIES
Kaikukoppa, 1995

Tyttö keinuu
jalat kohti taivasta:
punainen solkikenkä puhkaisee pilven
ja putoaa

enkelinpoikasia.

Lettinauha karkaa tuuleen,

ruuvit ja mutterit

sinkoavat ilmaan ja tytön sormiin
syöpyy ruosteisten ketjujen haju.

Taskussa nappi,

nallen katkennut jalka,

taskussa pyöreä kivi

tyttö hyppää

taivaan halki

eikä tiedä,

vielä,

tyttö ei tiedä,

kuinka armoton

on painovoiman laki.

KRISTIINA WALLIN

Kengitetyn eläimen jäljet, 2005

*Nukke, nukke, peitä kasvos, hyppää ylhäälle,
kumarra, niiaa, istu potalle...*

Monotoninen laulu, tennareiden ikitahti: hyppy, hyppy, hyppy, aina kun vuoroni koittaa. Mantran aikana näytän, mitä osaan: sen, mitä muutkin. Jos juoksen liian hitaasti tai nopeasti, saan osuman joka puolittaa selän, kuraruoska lopettaa lorun.

...nosta kättä, nosta jalkaa, vilkuta...

Kätten pienet rummut kaikuvat, säännöllinen rytmi tekee meistä ystäviä. Olen ilmassa, kun nauru katkeaa.

Ensimmäinen rukous, jonka keksin itse, on kirous.

VILJA-TUULIA HUOTARINEN
Sakset kädessä ei saa juosta, 2004

NAISEN ELÄMÄ ON MELKOINEN SEIKKAILU.

Se on polveileva matka lapsuuden pitkistä huolettomista kesistä ruuhkavuosien kautta eläkepäivien kiireettömyyteen. Sen varrelle mahtuu koko tunteiden kirjo: kiihkoa ja kapinaa, hurjuutta ja hellyyttä, itkua ja naurua, haltioitumista ja pettymyksiä. Tälle elämänmittaiselle taipaleelle runo on oivallista matkaseuraa. Runo saa nauramaan, se tarjoaa olkapäätä voimattomuuden hetkellä, auttaa suunnistamaan tuntemattomassa maastossa ja viipyy vierellä yön yksinäisinä tunteina.

Suvi Aholan ja Satu Koskimiehen toimittama *Joka työn runokirja* on loistava lahjakirja ripille päässeelle, vastavalmistuneelle, äidille ja isoäidille. Se on kirja, johon tekee mieli palata ja jonka runot soivat jokaisena ikäkautena uusin sävelin.

#kirja

WWW.KIRJA.FI

9 789513 189204

82.2

ISBN 978-951-31-8920-4

Graafinen suunnittelu Anna Makkonen